Astrid Furholt på vei inn på toget hjem til Oslo, etter å ha holdt foredrag om Sydpol-ekspedisjonen i Kristiansand. Nå er det dette hun vil holde på med fremover - holde foredrag og skrive bok om ekspedisjonen sin. FOTO: Jacob Buchard

Døden ble starten på livet for Astrid

En døende mann fikk Astrid Furholt til å leve drømmene sine, og dra til Sydpolen. Men da kom spørsmålet: Har du en livskrise, eller?

Anette Os

En døende mann ligger i sykesengen. Astrid Furholt er kreftsykepleier, og skal gjøre morgenstellet for ham. De begynner å prate. Han forteller om drømmene han aldri fikk gjort noe med, og forklaringene på hvorfor det ble slik, er så dumme, sier han. Som at han ikke hadde troen på seg selv, han var redd for hva folk skulle si dersom han prøvde og ikke fikk det til. Drømmene ble liggende i skuffen. Så ble han syk.

"Astrid, du må huske å leve mens du er i live", sier pasienten til henne.

Den setningen skulle endre alt.

Var hun akkurat som ham, som utsatte alt? Hvordan skal jeg leve livet mitt, spurte hun seg selv. Hun hadde jo så mye tid, hun kunne jo bare gjøre det senere, tenkte hun. Men senere kom aldri for denne pasienten. Fire dager etter døde han. Og Astrids historie begynte.

– Det ballet på seg

Hun står foran en fullsatt sal i Kristiansand. De er alle kommet for å høre om kvinnen fra Birkenes som skrev seg inn i polarhistorien for noen uker siden. I 1911 gikk Roald Amundsen en historisk ekspedisjon på Sydpolen.

I år ble Astrid Furholt den første kvinnen i verden som klarte å gå lengst i Roald Amundsens fotspor på Sydpolen.
Privat

I år ble Astrid Furholt den første kvinnen i verden som klarte å gå lengst i hans fotspor. Sammen med makkeren Jan Sverre Sivertsen gikk hun blant annet opp den stupbratte Axel Heiberg-breen, over livsfarlige bresprekker og til målet, 1200 kilometer lenger framme - Sydpolen. I opptil 50–60 effektive kuldegrader, og etter 66 dager på ski, nådde hun punktet.

Publikum har mange spørsmål, de rekker opp hendene og snakker i munnen på hverandre.

"Var du redd for å dø?" Nei.

"Tenkte du noen gang at du ville gi opp?" Nei.

"Hva er planene nå?" Jeg vet ikke.

Hvordan havnet en kreftsykepleier her?

– Det bare ballet på seg, forklarer hun, heiser på skuldrene og smiler.

For etter at pasienten døde, måtte hun røske opp i sitt eget liv. Hun hadde jobbet mye, kanskje for mye. Etter samtalen begynte hun å gå turer, først korte, så lengre, som etter hvert ble til ekspedisjoner. Hun bestemte seg for å krysse Grønlandsisen, og hadde to år til å forberede seg.

– Plutselig hadde jeg unnskyldningen for å trene, og jeg fikk motivasjon til å bygge meg opp.

Og da jeg gikk over Grønlandsisen, bestemte jeg meg for å gå Sydpolen. Jeg ante ikke hva det innebar, men jeg tok brekurs og alt som kunne gjøre meg bedre rustet for kalde strøk, forteller hun.

ASTRID FURHOLT

Alder: 50

Fra: Vegusdal i Birkenes

Bor: Oslo.

Jobb: Jobbet inntil nylig som kreftsykepleier i Bærum.

Meritter: Har vært på Grønland to ganger (krysset en gang på ski, og kjørt med hundespann en gang), gått over Campo Hielo Northe i Andesfjellene i Patagonia og gått Svalbard på langs sammen med polfarer Børge Ousland, eventyrer Vincent Colliard og Per Saanum fra Mandal.

Aktuell: Dro til Sydpolen og ble Sørlandets første kvinnelige polfarer på en fullengde tur tidligere i år. Nå skal hun skrive bok om sine opplevelser.

– Jeg ante ikke hva det innebar, men jeg tok brekurs og alt som kunne gjøre meg bedre rustet til kalde strøk, forteller Astrid Furholt.
JACOB BUCHARD

Så kom invitasjonen fra Børge Ousland til å krysse Spitsbergen på langs. Hun fortalte ham at hun drømte om å gå til Sydpolen.

"Du burde gå ruten til Roald Amundsen, den har ingen kvinner klart ennå. Men jeg tror du kan," svarte han.

– Jeg holdt på å ramle av stolen. "Da vil jeg bli sett av andre", tenkte jeg. Og det ville vært helt fryktelig om verden skulle se meg på tur. Men - jeg bestemte meg for at jeg skulle sette i gang.

Astrid og Børge Ousland på Newtontoppen, Svalbards høyeste fjelltopp på 1712 meter.
Privat

Fire års forberedelser. Dekk ble slitt ut av all treningen hun hadde, der hun slepte dem etter seg på trening. Hun fant en makker. Og hun fant sponsorer til budsjettet på seks millioner kroner.

Så kunne eventyret begynne. Det var ikke uten dramatikk.

Astrid har trent mye med bildekk for å kunne dra en tung pulk etter seg.
Ann Magritt Arnli

Små marginer på isen

De begynte i november. Så kom stormen. De ble sittende fast i i teltet mens stormen raste rundt dem i seks dager. Da de var på 2800 meters høyde, var det 30 minusgrader og storm i kastene, noe som tilsvarte en effektiv temperatur ned mot 50 minusgrader. Det var så kaldt at de måtte fyre opp primusen inni teltet for å tine opp klærne så de kunne få dem av seg. I slike temperaturer skal det lite til før en får frostskader i en finger, nese, tær eller lår. Marginene var små. 2800 meter ved Sydpolen tilsvarer cirka 4000 meters høyde ved ekvator. Det betyr mindre oksygen i lufta, blodet tykner og transporterer oksygen dårligere. Dermed tåler kroppen kulda enda dårligere.

De kaldeste dagene ble goretexen, glidelåser og ansiktsmasker dekket av snø og is. Det ble nesten umulig å lage en liten åpning for å få i seg mat og drikke.
Privat

Underveis.
Privat

De kaldeste dagene ble goretexen, glidelåser og ansiktsmasker dekket av snø og is. Det ble nesten umulig å lage en liten åpning for å få i seg mat og drikke. "Kulden er ren smerte. De balanserer tempoet for å finne nok overskuddsvarme til ørsmå stopp", uttalte Lars Ebbesen i avisa, som hadde kontakt med polfarerne på veien.

Dype bresprekker

Det var usikkert om de ville rekke polpunktet før siste fly dro fra Antarktis. Hvis ikke, måtte de betale en million kroner for transport ut av isødet. Men - de klarte det. 17 januar kunne Astrid Furholt gå gråtende fram til polpunktet.

Gråtkvalt hilsen fra Sydpolen

– Det er ikke bare et flatt kontinent å gå på. Det er platåer, høye fjell, og man må klatre i brefallene, forklarer hun.
Privat

Ruta var tøff. Monica Kristensen har mislykkes to ganger. Under en jubileumsekspedisjon med Vegard Ulvang kom bare halvparten fram i tide. Hva gjør ruta så vanskelig?

– Det er ikke bare et flatt kontinent å gå på. Det er platåer, høye fjell, og man må klatre i brefallene, forklarer hun.

Hun forteller om et brefall som er klemt mellom noen svært høye fjell, der de måtte gå i sikksakk nesten til toppen av fjellet for å komme seg rundt, og midtveis var det bresprekker som var over hundre meter dype. Samtidig trakk de på pulker som var mellom 80 og 120 kilo tunge. På platået var snøen knusktørr, som sandpapir, ingen glid, og pulkene måtte trekkes i både opp- og nedoverbakker.

– Isen er som et hav av bølger, oppover- og nedoverbakker, det hadde ingen fortalt meg.

– Når man går der, og har en vanskelig dag, og vet at det er mange, mange dager igjen, så visste jeg at jeg bare måtte bite tennene sammen og holde ut. Det høres kanskje rart ut, men du kan ikke tenke at du vil snu, eller at du ikke klarer det. Du må jo finne en glede i det. At det er fantastisk å være der. Jeg følte meg liten. Det var svært og hvitt på alle kanter, og der gikk jeg, og følte meg ikke større enn et knappenålshode engang. Jeg og Sivert var de eneste på isen, det var helt vilt å tenke på.

Lyst til å la tårene trille

Morgenen etter foredraget viser gradestokken minus to. I Markens går Astrid Furholt, med en jakke full av sponsormerker. Det ble seint i går, men hun er tidlig oppe i dag. Hun er på vei til Oslo igjen, hvor hun skal rett i nye møter.

– Hvordan har du det, i hodet og i kroppen?

– Jeg kjenner meg bare trøtt. Jeg er sliten. Av og til har jeg lyst til å sette meg ned og bare la tårene trille, slappe helt av og ikke gjøre noen verdens ting, ikke

tenke på noe. Men så kan jeg ikke det heller. Det går i ett. Det har vært så intensivt så lenge, og nå er det litt tomt, for jeg har ikke lenger det målet der framme som driver meg videre. Det har liksom gått hull på ballongen. Plutselig er alt over.

ÅTTE KJAPPE TIL ASTRID FURHOLT

Hvordan er din drømmehelg?

– Ut på tur med venner. Gjerne skiturer i fjellet med telt og overnatting. Da lader jeg batteriene.

Hvordan bruker du sosiale medier?

– Jeg har brukt Facebook og Instagram ifm prosjektet mitt.

Hvis du skulle valgt yrke på nytt, hva ville du blitt?

– Definitivt noe som har med oppdagelser å gjøre. Gjerne havforsker/ oseanograf.

Hva slags middag lager du til dine venner?

– Ha-ha, når de kommer til meg er det på god gammeldags bondekost, den slags norsk mat nesten ingen lager lenger.

Siste kulturopplevelse?

– Det må være da jeg besøkte Amundsens Varde på Bettytoppen nede i Antarktis. En liten fjelltopp i nærheten av Axel Heibergbreen. Det er Norges eneste kulturminne på kontinentet der nede.

Hva er det verste med det norske samfunnet?

– Det burde være en varsellamper, det som skjer med barn og unge. Hvorfor øker det så enormt med psykiske problemer blant ungdom?

Din mest irriterende side?

– Noen av mine verste sider, er også mine gode sider, kommer bare an på hvordan man bruker dem. At jeg er ekstremt nøye og vil gjøre alt ordentlig kan være utfordrende for omgivelsene.

Din beste egenskap?

– Er ekstremt nøye, liker å ha oversikt, er lojal, arbeidsom, gir meg aldri før jeg finner en løsning. Empatisk, og vil at alle skal ha det bra.

– Hørte du kritiske røster da du planla Sydpolen-turen?

– Ja, mange syntes det var galskap. Jeg tror nok de fleste gikk rundt og lurte på om jeg i det hele tatt ville klare det.

– Har det vært motiverende eller irriterende?

– Det har bare vært motiverende. Sånt har stikk motsatt effekt på meg. Om folk ikke tror at jeg får det til, så blir jeg mer motivert til å vise at de tar feil.

– Var det flest menn eller kvinner som var kritiske?

– Jeg har ikke tenkt så mye på det, men menn var nok mer kritiske til det jeg skulle, enn damer. Damer syntes det var kult at jeg turte å gjøre det, og ganske mange menn syntes jo også det. Men de kritiske røstene har ofte vært menn.

- En mann sa til meg: "Hva har den kjerringa der nede å gjøre?"

– Hvorfor er det sånn, tror du?

– Jeg vet ikke. En mann sa til meg: "Hva har den kjerringa der nede å gjøre?" Det var det første han tenkte da han hørte om mitt prosjekt. Så kom han på foredraget mitt, og snudde helt om, han forsto at det var en større mening bak enn at jeg bare skulle gå en tur. Det er ofte sånn det er, når folk ikke vet hva jeg gjør, og hvorfor, er det lett å dømme det ut fra hva man tenker om en 50 år gammel dame.

Astrid Furholt på vei til toget. Dagene har gått i ett etter at hun var på Sydpolen.
JACOB BUCHARD

– Og hva tenker man om en 50 år gammel dame?

– Vel, at det ikke bare er lett å bli en 50 år gammel dame. Jeg vet ikke hvordan jeg skal beskrive det, men man er liksom en mellomting. Du har ikke blitt så gammel at du ikke er brukende lenger, men så er du også i et landskap der mange helst vil finne noen yngre. Det gjelder både i jobb, og når man skal finne seg kjæreste. Plutselig er jeg for gammel.

Ingen livskrise

– Har noen spurt om Sydpolen-ekspedisjonen var en livskrise?

– Å ja, flere har spurt om akkurat det. Men det er jo slettes ikke en livskrise. Jeg har jobbet med dette siden jeg var 40 år, så hvis det var en krise, har den vart en stund, sier hun og ler høyt.

– Man blir satt i bås hele tiden, og jeg opplever at mange har en tankegang at enten er det sånn eller sånn. Selv puttes jeg vel i båsen for kjerringa på femti år

med livskrise. Siden jeg ikke har barn og familie, så tenker de: "Å ja, det er en erstatning for alt det." Nei, det er ingen erstatning for at jeg ikke har barn, men jeg har valgt å gjøre noe jeg har drømt om, og noe jeg har mulighet til å gjøre. Javel, så har jeg ikke fått familie, jeg har ikke fått barn, skal jeg da bare sitte der og ikke gjøre noe, fordi det var slik livet gikk for meg? Du kan ikke si at det er grunnen til at jeg valgte å gjøre noe stort og vanskelig og ekstreme greier. For det er ikke det.

– Jeg ante ikke hva det innebar, men jeg tok brekurs og alt som kunne gjøre meg bedre rustet til kalde strøk, forteller Astrid Furholt.
JACOB BUCHARD

– Hva var grunnen, da?

– Det var jo denne pasienten, som fikk meg til å endre livet, fikk meg til å innse at man må leve mens man er i live. Det ble sterkt for meg. Som kreftsykepleier hadde jeg hørt lignende historier mange ganger. Jeg har sett mennesker som har fått en dødsdom og kanskje får et halvt år igjen å leve. Og hva vil de gjøre med de siste seks månedene? De vil ha mest mulig ut av tiden. Det er sånn vi burde

leve hele livet vårt. Det er viktig å fylle dagene med noe godt, og ikke bare bli gående i rutine, og ikke egentlig ha det noe greit, men bare eksistere.

Livet fra en annen vinkel

– Carpe diem, grip dagen, det er jo ikke et nytt budskap. Trenger folk å oppleve noe som lugger litt før man kan forstå?

– Ja, enten må man oppleve noe lignende selv, eller så kan man få det inn på andre måter. Hvis man blir bevisst på å lete etter hva man drømmer om i livet, så kan man begynne å sette fokus på det livet en lever. Men klart, det er først når man opplever ting i nære relasjoner, når man mister noen eller går gjennom kriser, at man kanskje ser livet fra en annen vinkel.

Selv mistet hun skolekamerater i bilulykker mens hun gikk på ungdomsskolen. En god venninne tok livet sitt. Venner har dødd av kreft. Og hun har gått gjennom en skilsmisse for 20 år siden.

– Har disse hendelsene har formet deg på noen måte?

– Ja. Når jeg har hatt ting å stri med, så har jeg prøvd å bry meg om noe annet, i stedet for å grave meg ned i det negative. På den måten lar jeg det ikke bli den krisen det kunne blitt. Så bearbeider jeg heller underveis, sånn at jeg ikke går i bakken.

Bestemors visdom

Astrid vokste opp i Vegusdal i Birkenes, med mor, far og en bror. Besteforeldrene bodde i kårboligen ved siden av. Hun var med faren i fjøset fra hun var to år. Senere var hun mye ute og jobbet sammen med bestemoren. De dyrket biologiske grønnsaker, som betyr at man må luke ugress, og det gjorde

hun sammen med bestemoren i mange år. Der, i åkeren, lærte Astrid også mye om livet, forteller hun.

– Bestemor lærte meg å holde ut når ting var kjipt, sier Astrid Furholt.
JACOB BUCHARD

– Bestemor lærte meg å holde ut når ting var kjipt. Når ugresset var en halvmeter høyt og gulrotplanten bare tre centimeter, så skal du finne den i ugresset, og luke bort ugresset rundt, i mange mål med åker. Det var hardt arbeid. Jeg har lært noe ganske unikt av min bestemor. Å luke ugress var kanskje ikke det jeg hadde mest lyst til, man ville heller løpe til naboen og leke med ungene der. Men så lærte jeg å holde ut, gjøre jobben, før jeg kunne ha det gøy etterpå.

Hun har tatt med seg lærdommen videre. At hardt arbeid gjerne fører til et godt resultat. Hun mener at 80 prosent av jobben til Sydpolen-prosjektet var gode forberedelser. På isen gjaldt det å ikke gi seg, men å tenke positivt.

Astrid med kartet over Antarktis på gården hjemme i Vegusdal sommeren for fire år siden. Så lang tid tok det å planlegge ekspedisjonen. - Jeg er ekstremt nøye og vil gjøre alt ordentlig. Det er ekstremt viktig i de rette situasjonene, sier hun. Arnli, Ann Magritt

Hvorfor-spørsmålene

Hun sier at noen ikke klarer å forstå hvorfor hun ønsket å gjennomføre ferden.

– Mange spurte meg hvorfor jeg skulle gjøre det. Man kan ikke forklare det for de folkene som ikke vil forstå, rett og slett. Vi finner alle våre ulike ting som vi vil gjøre i livet. Jeg vet hva jeg vil med mitt liv, og det er det viktige. Da handler det om å tørre å ta sine egne valg, å våge å stå i valgene, og ikke la seg påvirke av alle andres meninger. Da får man ikke gjort noe. Da vil usikkerheten alltid være der, og hva skjer da? Da stopper du opp, og kommer deg ikke videre.

– Jeg vet hva jeg vil med mitt liv, og det er det viktige.

Da hun så Sydpolen-punktet på avstand, rant tårene.

– Vi var så slitne. Det var en følelsesmessig rar dag. Da jeg nærmet meg målet, tok følelsene overhånd. Jeg smågråt inni brillene, men så frøs det til is, og så

klarte jeg ikke å se noe. De siste 20-30 meterne følte jeg at beina ikke bar meg lenger. Det var veldig spesielt.

Etter 66 dager på ski, nådde Astrid Furholt målet. – Da jeg nærmet meg målet, tok følelsene overhånd. De siste 20–30 meterne følte jeg at beina ikke bar meg lenger. Det var veldig spesielt.
Privat

For tårene triller veldig lett, forteller hun. Hun lever seg inn i situasjoner, også som kreftsykepleier.

– Jeg setter meg inn i hvordan andre har det. Det har vært litt flaut og plagsomt som kreftsykepleier, for om pasientene hadde det vondt, så gråt jeg fordi de hadde smerter. Da måtte jeg forklare dem at jeg er en sånn person som lever meg inn i ting, som kjenner på sorgen, på det de er gjennom. De fleste syntes det var ok. Det er kanskje enklere å åpne seg for et menneske som viser og forstår hva som skjer.

Fortsatt kjenner hun en prikkende følelse i fingertuppene, etter at hun ble utsatt for kulden på Sydpolen.
JACOB BUCHARD

Nå har hun sagt opp jobben som sykepleier. Det skjedde uka etter at hun kom hjem. Hun orket ikke å gå tilbake til nattevaktene, som var 50 prosent av stillingen. Nå satser hun på bygge seg opp som foredragsholder i stedet. Og hun planlegger bok om prosjektet sitt.

Med pasienten i tankene

Da hun så målet på avstand den dagen i Sydpolen, og innså hvor nær hun var å nå drømmen min, så hun et bilde i hodet sitt av den døende pasienten:

– Jeg så for meg pasienten min, at han satt og klappet, og sa: "Du gjorde det".